

Z TEORII
I PRAKTYKI
DYDAKTYCZNEJ
JĘZYKA
POLSKIEGO

26

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Śląskiego
KATOWICE 2017

Z TEORII
I PRAKTYKI
DYDAKTYCZNEJ
JĘZYKA
POLSKIEGO
Tom 26

DEDYKOWANY DR HAB. EWIE OGŁOZIE

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3713

Z TEORII
I PRAKTYKI
DYDAKTYCZNEJ
JĘZYKA
POLSKIEGO
Tom 26

pod redakcją
Danuty KRZYŻYK

Redaktor serii: Dydaktyka Języka i Literatury Polskiej
Ewa JASKÓŁOWA

Recenzenci

Zofia BUDREWICZ
Grażyna TOMASZEWSKA
Krystyna GAŚIOREK-POLAK
Kazimierz OŻÓG

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelna: Danuta Krzyżyk
Sekretarz i redaktor językowy: Aleksandra Zok-Smoła
Redaktor statystyczny: Anna Guzy

Rada naukowa

Ewa Jaskółowa
Marian Kisiel
Helena Synowiec
Bernadeta Niesporek-Szamburska
Urszula Żydek-Bednarczuk

Rada programowa

Barbara Bogołębska (Łódź), Zofia Budrewicz (Kraków), Krystyna Heska-Kwaśniewicz (Katowice), Jadwiga Kowalikowa (Kraków), Maria Kwiatkowska-Ratajczak (Poznań), Jan Miodek (Wrocław), Barbara Myrdzik (Lublin), Jan Ożdżyński (Kraków), Marta Pančiková (Bratysława), Regina Pawłowska (Gdańsk), Danuta Pluta-Wojciechowska (Katowice), Jerzy Podracki (Warszawa), Danuta Rytel-Schwarz (Lipsk), Bogusław Skowronek (Kraków), Aldona Skudrzyk (Katowice), Zenon Uryga (Kraków), Halina Wiśniewska (Lublin), Bożena Witosz (Katowice), Małgorzata Wójcik-Dudek (Katowice), Maria Wtorkowska (Lublana), Tadeusz Zgółka (Poznań)

Uznanie autorstwa — Użycie niekomercyjne — Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe
Attribution — NonCommercial — NoDerivatives 4.0 International

Spis treści

Ofiarowane dr hab. Ewie Ogłozie... (<i>Ewa Jaskółowa</i>)	9
---	---

EDUKACJA LITERACKA I KULTUROWA

Magdalena PAPROTNY: Ból i tabletki — tekst i intencja autorska (<i>Umarł mi. Notatnik żaloby</i> Ingi Iwasiów)	15
Jadwiga MAKSYM-KACZMAREK: Gry z formami użytkowymi w poezji Wisławy Szymborskiej. Propozycje rozwiązań dydaktycznych na podstawie wiersza <i>Drobne ogłoszenia</i>	31
Małgorzata WÓJCIK-DUDEK: Świątliczość. <i>Sklepy cynamonowe</i> Brunona Schulza na lekcji języka polskiego	45
Magdalena OCHWAT: <i>Beduinki na Instagramie</i> , czyli pomysły na wielokulturowe lekcje języka polskiego	61
Kamila ROGOWICZ: Literatura dla młodzieży — między popularnością a dydaktyzmem	89
Karolina JĘDRYCH: Szkoła trudnych uczuć. <i>Igrzyska Śmierci</i> Suzanne Collins na lekcji języka polskiego	99
Lucyna SADZIKOWSKA: Gustawa Morcinka lekcja pisania literackich listów na przykładzie <i>Listów spod morwy...</i> i <i>Listów z mojego Rzymu</i>	117
Elżbieta DUTKA: Od „dramatu tematu” do tworzenia okolicy. O górnośląskich antologiach poetyckich w kontekście edukacji regionalnej	135
Alicja JAKUBOWSKA-OŻÓG: Tekst i obraz w wybranych wierszach Wacława Osajcy	157
Urszula KOPEĆ: Symbolizm w poezji i malarstwie Młodej Polski. Przykład integracji o charakterze semantycznym	167

EDUKACJA JĘZYKOWA

Bernadeta NIESPOREK-SZAMBURSKA: O ptaku Eugeniuszu, czyli między bohaterem fantastycznym a językowym obrazem <i>ptaka</i>	179
Danuta KRZYŻYK, Helena SYNOWIEC: O świecie ptaków w wierszach Joanny Kulmowej dla dzieci	193
Karina AKOPOVA-KRZACZYŃSKA: Językowy obraz ojczyzny w wybranych podręcznikach do nauki języka gruzińskiego i literatury gruzińskiej	213
Nana SHENGELIA: <i>Dzień dobry</i> i <i>Gamardzoba</i> — o polskiej i gruzińskiej etykietce językowej	233
Anna GUZY: Sztuka recytacji. Jak przygotować ucznia do głosowego przedstawienia tekstu	247

VARIA

Diana JAGODZIŃSKA: Kilka przepisów na szkołę, czyli o pojęciu „szkoła” w 1. rozdziale <i>Ustawy o systemie oświaty</i>	265
Magdalena MARZEC-JÓŻWICKA: Dydaktyka uniwersytecka jako nowy przedmiot w programie studiów doktoranckich. Wybrane zagadnienia	277

ARTYKUŁY RECENZYJNE

Bernadeta NIESPOREK-SZAMBURSKA: O nowej koncepcji kształcenia języka polskiego	295
Marta KUBAREK: O rozważaniach Haliny Wiśniewskiej na temat edukacji polonistycznej w szkole	303
Noty o Autorach	309
Indeks osobowy	313

Table of Contents

In tribute to dr hab. Ewa Ogłóża... (<i>Ewa Jaskółowa</i>)	9
--	---

LITERARY AND CULTURAL EDUCATION

Magdalena PAPROTNY: The pain and the pill — text and intention of the author (<i>Umarł mi. Notatnik żaloby / He died. The diary of Mourning</i> by Inga Iwasiów)	15
Jadwiga MAKSYM-KACZMAREK: Playing with applied forms in the poetry by Wisława Szymborska. Proposals of didactic solutions based on the poem <i>Drobne ogłoszenia (Classified advertisements)</i>	31
Małgorzata WÓJCIK-DUDEK: Light-sensitivity. Bruno Schulz's <i>Sklepy cynamonowe</i> as a subject of a Polish lesson	45
Magdalena OCHWAT: <i>The Bedouin women on Instagram</i> , that is, the ideas for multicultural Polish language lessons	61
Kamila ROGOWICZ: Literature for youth — between popularity and didacticism	89
Karolina JĘDRYCH: The school of difficult feelings. <i>The Hunger Games</i> by Suzanne Collins in the Polish language lesson	99
Lucyna SADZIKOWSKA: Gustaw Morcinek's lesson in writing literary letters illustrated with the example of <i>Listy spod morwy...</i> (<i>The letters from under the mulberry...</i>) and <i>Listy z mojego Rzymu (The letters from my Rome)</i>	117
Elżbieta DUTKA: Anthologies in regional education (illustrated with the example of 'Upper Silesian' poetic selections and the experience in the field of academic didactics)	135
Alicja JAKUBOWSKA-OŻÓG: Text and image in selected poems by Waław Oszejca	157
Urszula KOPEĆ: Symbolism in the poetry and paintings of the period of Młoda Polska (Young Poland). An example of an integration of semantic character	167

 LANGUAGE EDUCATION

Bernadeta NIESPOREK-SZAMBURSKA: About Eugeniusz bird, that is, between the fantastic hero and the linguistic image of the <i>bird</i>	179
Danuta KRZYŻYK, Helena SYNOWIEC: About the world of birds in the poems for children by Joanna Kulmowa	193
Karina AKOPOVA-KRZACZYŃSKA: The linguistic image of the homeland in selected handbooks of Georgian language and Georgian literature	213
Nana SHENGELIA: <i>Dzień dobry</i> (<i>Good morning</i>) and <i>Gamardzoba</i> — about Polish and Georgian language etiquette	233
Anna GUZY: The art of recitation. How to prepare a student for an oral presentation of a text	247

VARIA

Diana JAGODZIŃSKA: A few recipes for school, that is, the concept of “school” in the first chapter of the <i>Act on the education system</i>	265
Magdalena MARZEC-JÓZWICKA: University didactics as a new subject in the programme of doctoral studies. Selected issues	277

REVIEW ARTICLES

Bernadeta NIESPOREK-SZAMBURSKA: About the new concept of Polish language education	295
Marta KUBAREK: On Halina Wiśniewska’s reflections on Polish language education at school	303
Notes on Authors	309
Name Index	313

Ofiarowane dr hab. Ewie Ogłozie...

Podróżować to żyć.

H.Ch. Andersen

Jej pasją jest Hans Christian Andersen. Opowiada o nim zajmująco, a przy tym wpisuje jego baśnie we współczesną kulturę i sztukę. Interesuje się malarstwem. Twórczość Wilhelma Sasnała wspaniale łączy z pisarstwem Andersena. Film nie ma dla niej tajemnic. Zna wszystkie najważniejsze wydarzenia kulturalne na Śląsku. By obejrzeć interesującą wystawę malarską czy literacką, potrafi pojechać na drugi koniec Polski. Wycieczki kulturowe i krajoznawcze są Jej żywiołem, Jej znakiem rozpoznawczym. Oto pobieżny portret Ewy Ogłozy: humanistki, nauczycielki akademickiej, badaczki literatury, znawczyni dydaktyki na wszystkich poziomach kształcenia literackiego i językowego, osoby otwartej na problemy studentów, koleżeńskiej i empatycznej.

Pracę w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach rozpoczęła Ewa Ogłozą w 1974 roku jako asystentka w Zakładzie Literatury Poromantycznej, ale już wkrótce znalazła się w Zakładzie Metodyki Literatury Polskiej, który w roku 1996 wraz z Zakładem Metodyki Języka Polskiego przekształcił się, dzięki Profesorowi Edwardowi Polańskiemu, w Katedrę Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej. I w tej jednostce śląskiej Alma Mater Ewa Ogłozą do dziś rozwija dydaktyczne i badawcze talenty. Swoją rozległą wiedzą chętnie i z zaangażowaniem dzieli się ze studentami polonistyki. Doceniają oni nie tylko kompetencje dr hab. Ewy Ogłozy, ale także Jej osobowość i talent nauczycielski.

Ofiarowany Pani Ewie Ogłozie tom 26. „Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego” stanowi wyraz szacunku i uznania dla Jej dorobku naukowego oraz dydaktycznego. Doktor hab. Ewa Ogłozą jest osobą bardzo dobrze znaną w środowisku polskich dydaktyków ze względu na swoją aktywność konferencyjną, wielostronne zainteresowania badawcze oraz praktyczną znajomość

bieżących problemów polskiego szkolnictwa. Doceniane są Jej artykuły. Opublikowała ich ponad siedemdziesiąt — na łamach „Polonistyki”, „Śląska”, czasopisma internetowego „ArtPapier” oraz w wielu tomach wydawnictwa ciągłego UŚ „Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego”. Interesują Ją zagadnienia szeroko rozumianej dydaktyki szkolnej — od teorii po rozwiązania praktyczne. Wśród publikacji Ewy Ogłozy wyróżniają się te poświęcone badaniom liryki młodopolskiej i współczesnej oraz te dotyczące różnych tekstów kultury (malarstwa, rzeźby, fotografii, filmu) — dawnych i współczesnych.

W roku 1983 Ewa Ogłozą obroniła z wyróżnieniem w Akademii Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Krakowie pracę doktorską *Recepcja liryki młodopolskiej przez uczniów szkół średnich*. Dysertacja ukazała Autorkę jako kompetentną, rzetelną badaczkę poezji, sprawnie posługującą się narzędziami badań dydaktycznych, uważną obserwatorkę procesu dydaktycznego, znakomitą nauczycielkę. Promotorem pracy był Profesor Zenon Uryga. To właśnie Profesor Zenon Uryga, postrzegany przez Ewę Ogłozę jako Mistrz, ukierunkował Jej dydaktyczne myślenie. Sprawił, że teoretyczne rozważania zawsze wspiera Ona praktyczną próbą badawczą.

Wnikliwość refleksji dydaktycznej, umiejętność wieloaspektowego oglądu zjawisk z zakresu edukacji składają się na cechę wyróżniającą wszystkie wypowiedzi Pani Adiunkt dotyczące podręczników oraz publikacji na temat literatury i sztuki. Cechy te najlepiej ujawniają się w przygotowywanych przez Nią od lat dla Polskiej Akademii Umiejętności opiniach na temat serii podręczników szkolnych, a także w ekspertyzach podręczników dopuszczanych do użytku szkolnego. Jeszcze wyraziściej widać je w licznych recenzjach drukowanych w czasopismach społeczno-kulturalnych oraz dydaktycznych. Doktor hab. Ewa Ogłozą jest autorką recenzji kilkunastu książek, napisała także siedemnaście artykułów, w których opiniuje publikacje o charakterze dydaktycznym. Ta recenzyjna aktywność pokazuje przede wszystkim, że Badaczka bacznie śledzi wydawnicze nowości ukazujące się na rynku literacko-dydaktycznym i żywo na nie reaguje. Wielka uważność i umiejętność wydobycia z niezliczonych publikacji tego, co istotne, ciekawe, co może stanowić załęczek czegoś zupełnie nowego w zakresie dydaktyki, stanowi jedną z cech osobowych Ewy Ogłozy. Jej książka zatytułowana *Wokół opowieści Hansa Christiana Andersena. O radości czytania*, Katowice 2014, stanowi tego dowód najlepszy.

Zainteresowanie twórczością Andersena towarzyszyło Badaczce od bardzo dawna, ale zwielokrotniło się i zaowocowało wydaniem książki po przeczytaniu na nowo baśni Duńczyka w tłumaczeniu Bogusławy Sochańskiej. Pierwszy przekład na język polski, dokonany bezpośrednio z języka duńskiego, ujawnił wiele różnic frazeologicznych i kulturowych w porównaniu z przekładami funkcjonującymi do tej pory w polskim obiegu czytelnictwa. Odmienności te przyciągnęły uwagę Ewy Ogłozy, dostrzegła w dziele i życiu genialnego duńskiego pisarza pokłady wiedzy o psychologii człowieka. Tak sama o tym pisze:

Każda lektura kolejnego tekstu z ponad 160 baśni i opowieści utwierdza w przekonaniu, że wyłania się z nich całościowy opis świata i sytuacji człowieka. [...] Andersen snuje przez kilkadziesiąt lat opowieści o ludziach, przedmiotach, roślinach, ptakach i innych stworzeniach, przedstawia historie ich życia od narodzin do śmierci lub w postaci epizodów; w relacjach z Bogiem i ludźmi, z przyrodą, techniką i twórczością, zwłaszcza poezją. Staram się czytać te historie, odkrywać ich uniwersalne sensy, zmienne tonacje, głębię i rozległość myśli Andersena oraz cechy jego sztuki pisarskiej w narracji, opisach czy ironicznych lub humorystycznych zdaniach¹.

Doskonale udaje się Autorce książki uchwycić uniwersalność i ponadczasowość baśni Andersena, a erudycja, wrażliwość połączone z głębokim namysłem Badaczki nad współczesnością pozwalają na ogląd tego dzieła w kontekście malarstwa i filmu, a także innych tekstów kultury. Ewa Ogłozza wyśmienicie pokazuje konteksty, jako wytrawna polonistka podpowiada kierunki interpretacji, które każdy nauczyciel może wykorzystać na lekcjach języka polskiego w rozmowach o tekście ze swoimi uczniami, ale jednocześnie wstrzymuje się od jednoznacznych dopowiedzeń interpretacyjnych. Nie zdradza jednoznacznych wniosków własnych, otwiera drzwi do interpretacji uczniowskiej i po prostu czytelniczej. Nie narzuca odczytań, podpowiada jedynie pytania, które można skierować do rozmówcy, by sprowokować go do własnej refleksji o utworze umieszczonym w określonym kontekście. Ta strategia postępowania dydaktycznego jest przez Autorkę książki dobrze przemyślana i motywowana znanymi Jej doskonale współczesnymi metodologiami badania tekstu i odbioru go przez młodego (choć nie tylko) czytelnika.

Cechą Ewy Ogłozy jako nauczyciela akademickiego jest niezwykła wprost umiejętność inspiracji studentów. Tak jak nie narzuca Ona własnych wniosków, tak też nie narzuca żadnych działań. Pani Adiunkt wyłącznie proponuje. A są to propozycje niezwykłe, bo spaceruje po secesyjnych uliczkach Katowic w towarzystwie znawców architektury, wyjscia na muzealne wystawy, do Centrum Scenografii Polskiej, do teatru czy do kina. Rozmowy o sztuce odbywają się w przestrzeniach, które mogą inspirować do jakiegoś działania, adeptom sztuki nauczycielskiej pokazują drogę do osiągania sukcesów w motywowaniu przyszłych uczniów do myślenia o kulturze w różnych jej formach.

Te inspiracje możliwe są dzięki erudycji i wszechstronnym zainteresowaniom Pani Adiunkt, która wie, gdzie w Katowicach, na Śląsku czy w Zagłębiu odbywają się najciekawsze wystawy, spotkania z artystami, dyskusje o sztuce, wie, jakie wystawy otwarto w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Poznaniu, wie też, jak najlepiej dotrzeć do miejsc, w których wydarzenia kulturalne się odbywają.

¹ E. Ogłozza: *Wokół opowieści Hansa Christiana Andersena. O radości czytania*. Katowice 2014, s. 11.

Skromność i empatia, brak jakichkolwiek żądań, zyczliwa postawa wobec ludzi, przy jednoczesnej otwartości na ich problemy, i emanacja stoickiego spokoju — to jedne z najważniejszych cech Ewy Ogłozy, dopełniające Jej portret. Zawsze potrafi podsunąć problem do dalszego rozpatrzenia, wskazać interesującą kontekst, zachęcić do poszukiwań badawczych. W środowisku naukowym dydaktyków literatury i języka ma opinię osoby bardzo rzetelnej, wnikliwej w swych spostrzeżeniach i badaniach, rzeczowej w wywodach. Podobnie wnikliwe, rzeczowe i dopracowane są prace licencjackie i magisterskie prowadzone przez Ewę Ogłozę. Po prostu sumienność i uporządkowanie przekazywane są kolejnym pokoleniom studentów. Ewa Ogłozka ma ogromną wiedzę i potrafi się nią dzielić. Sama też chętnie czerpie z wiedzy innych — z autentycznym zainteresowaniem słucha o przeczytanych przez kogoś książkach, obejrzanych wystawach, odwiedzonych miejscach.

I jeszcze jedno: potrzebne zapomniane nazwisko autora jakiejś publikacji? Ewa z pewnością je podpowie; potrzebna informacja o wydarzeniu kulturalnym? Ewa zna ją na pewno; potrzebna wiedza o trudnym połączeniu komunikacyjnym? Proszę bardzo, od Ewy też z dużym prawdopodobieństwem otrzymamy odpowiedź na pytanie, jak gdzieś dojechać. Naukowa, badawcza i dydaktyczna rzetelność oraz ciekawość świata są po prostu Jej cechami osobowymi.

Ewa Jaskółowa

Redaktor Małgorzata POGLÓDEK
Projektant okładki i strony tytułowej Stanisław KLUSKA
Korektor Lidia SZUMIGAŁA
Łamanie Grażyna SZEWCZYK

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISSN 0208-5011

(wersja drukowana)

ISSN 2353-9577

(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 70 + 35 egz. Ark. druk. 20,25.

Ark. wyd. 22,5. Papier offset. kl. III, 90 g.

Cena 22 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL. Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

ISSN 0208-6336
Cena 22 zł (+ VAT)

Więcej o książce

ISSN 2353-9577

7 5

